

Wojna hybrydowa

Istota, struktura i przebieg konfliktu

Sławomir Turkowski

WARSZAWA 2021

Wojna hybrydowa

Istota, struktura i przebieg konfliktu

Sławomir Turkowski

Wydanie I

© Copyright by Sławomir Turkowski

ISBN: 978-83-935855-8-8

Warszawa 2021

WSTĘP

Wydarzenia ostatniej dekady w sposób jednoznaczny udowadniają, że obecne konflikty w sposób diametralny różnią się od tych, z jakimi mieliśmy do czynienia w czasie ostatnich kilkudziesięciu lat. Rozwój technologii, zmiany w układzie sił, a także nabyte doświadczenia militarne i świadomość możliwości operacyjnych wojsk konwencjonalnych stworzyły nowy rodzaj niebezpieczeństwa, jakim jest wojna hybrydowa. Ten rodzaj prowadzenia walki stanowi najbardziej charakterystyczny rodzaj konfliktu asymetrycznego.

Celem niniejszej publikacji jest analiza stopnia bezpieczeństwa euroatlantyckiego, próba przybliżenia istoty wojen hybrydowych oraz wskazanie metod i sposobów reagowania i zapobiegania działaniom, stanowiącym zagrożenie hybrydowe ze strony Federacji Rosyjskiej.

Ten rodzaj konfliktu w sposób nieodwracalny zmienił zarówno metody działań militarnych jak również spektrum środków, które są w tych konfliktach używane. Pojawiły się nowe metody walki, w znacznej mierze uległy zmianie strategię prowadzenia działań zbrojnych, pewnym stopniu uległy także dezaktualizacji zasady, w oparciu o które prowadzono do tej pory politykę zapewnienia bezpieczeństwa państwa. Dzisiaj przewaga w zakresie ilości posiadanej broni nie jest gwarancją pokonania przeciwnika.

Nowoczesna armia zmuszona do walki w terenie trudnym, znanym miejscowej ludności i słabo uzbrojonym żołnierzom przeciwnika stoi przed dość karkołomnym zadaniem w sytuacji, gdy metody jakie zastosuje wobec niej przeciwnik będą miały charakter niekonwencjonalny.

Działania asymetryczne, będące złamaniem dotychczas stosowanych metod prowadzenia działań militarnych stanowi wyzwanie dla wojsk operacyjnych i zmusza je do używania nie stosowanych wcześniej narzędzi i metod walki. Przebieg i charakter współczesnych konfliktów zbrojnych wskazują, że proces zmian w prowadzeniu działań wojennych będzie ulegał dalszemu szybkiemu rozwojowi. Dlatego też zjawisko konfliktu asymetrycznego na współczesnym polu walki wymaga przeprowadzania bieżących analiz, by w pełni zrozumieć tak szerokie zagadnienie. Wydarzenia na Ukrainie stanowiły swego rodzaju zaskoczenie dla wielu doświadczonych teoretyków wojskowości. Rosyjska polityka udowodniła jednak, że zagrożenia dotychczas traktowane jako *stricte* teoretyczne stały się faktem. I to wbrew przepisom prawa międzynarodowego oraz opinii publicznej. Oczywiście wojna propagandowa prowadzona za pomocą środków masowego przekazu w sposób znaczący utrudnia zrozumienie zarówno przyczyn jak i przebiegu konfliktu. Działania te wyraźnie wykraczają swoją metodologią poza typowe działania wojskowe.

Postęp technologiczny i globalizacja oprócz udogodnień niesie za sobą także zagrożenia. Systemy informatyczne są podatne nie tylko awarie, ale również ataki, których skala i stopień zagrożenia rosną z każdym rokiem.

Celem publikacji jest próba analizy modelu konfliktu, jakim jest wojna hybrydowa, przybliżenie jej struktury i koncepcji, przebiegu jej poszczególnych faz, a także omówienie spektrum zagrożeń związanym z tym typem konfliktu oraz metod zapobiegania. Opracowanie stanowi także próbę zdefiniowania zjawiska działań hybrydowych oraz uświadomienie skali niebezpieczeństw, jakie za sobą niesie. Książka stanowi także przyczynek do redefinicji niektórych dotychczasowych pojęć związanych z prowadzeniem działań wojennych. Publikacja ma także na celu zbudowanie świadomości w temacie konfliktów niesymetrycznych w obszarze przewidywania i przeciwdziałania takim zjawiskom.

Autor

Geneza wojen hybrydowych

Ostatnie konflikty zbrojne ulegają ciągłym przeobrażeniom. Nowe technologie wnoszą nowe, nieznane dotąd metody działań. Nie da się nie zauważyć, iż zadaniem działań hybrydowych jest osiągnięcie celu bez prowadzenia klasycznych działań zbrojnych, co w literaturze często określane jest jako „zwycięstwo bez bitwy”. Dotąd stosowane definicje zagrożeń zewnętrznych były jednoznaczne i nie musiały być poddawane jakimkolwiek modyfikacjom ze względu na ścisłe kryteria i przesłanki. Rzadko bowiem przy próbie określenia rodzaju i stopnia zagrożenia uwzględniano tzw. opcje pozawojkowe.

Obecnie, przy powtarzających się konfliktach asymetrycznych mamy do czynienia z działaniami niekonwencjonalnymi, które wymagają zastosowania środków zaradczych w o wiele szerszym obszarze, niż ma to miejsce w przypadku ataku konwencjonalnego.

Postrzeganie zagrożenia i jego określenie jest inne w sytuacji ewentualności zagrożenia i w przypadku, gdy ma już ono miejsce i prawdopodobieństwo ataku jest dość wysokie. Do stwierdzenia, czy mamy do czynienia z sytuacją zagrożenia wymagane jest pojawienie się co najmniej dwóch podmiotów konfliktu, z których jeden w aspekcie subiektywnym jest podmiotem zagrożonym, a drugi stwarzającym realne za-

grożenie. Oczywiście, zagrożenie również jest czynnikiem subiektywnym, wcale nie muszącym w żaden sposób odpowiadać stanowi rzeczywistemu. Każde państwo ma własny, określony na podstawie doświadczenia i warunków geopolitycznych próg zagrożenia, którego przekroczenie stanowi jednoznaczną podstawę do stwierdzenia, że mamy do czynienia z zagrożeniem o charakterze strategicznym.

Do końca XX wieku konflikty zbrojne schemat konfliktu był praktycznie niezmienny: dany kraj bądź związek sojuszniczy wykorzystując swój potencjał militarny dokonywał bezpośredniej agresji na inne państwo. Określenie, kim jest przeciwnik - było stosunkowo łatwe. W okresie zimnej wojny ugruntowanie się dwóch przeciwstawnych bloków powodowało jasny i oczywisty podział. Jeśli zaistniałby konflikt, który miałby przekształcić się w regularne działania zbrojne, byłby to konflikt na osi państwo – państwo.

Na skutek upadku dotychczasowego dychotomicznego i jednolitego podziału stref wpływów, równowaga ta uległa zachwianiu i swoistej deformacji. Przewidywalność stron ewentualnego konfliktu nie była już tak oczywista. W sposób znaczący został utrudniony proces precyzyjnego wskazania podmiotu będącego agresorem, co jest szczególnie charakterystyczne przy ataku cybernetycznym.

Szybki rozwój technologii utrudnia wypracowanie skutecznych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania takim sytuacjom, chociaż oczywiście nie jest to taki stan bezradności, jaki istniał jeszcze przed dekadą. Świat stoi dzisiaj przed podwójnym wyzwaniem: opracowaniem skutecznej koncepcji i wdrożeniem metodologii zapobiegania atakom hybrydowym w przyszłości, a także stworzenia skutecznej strategii działań ofensywnych w tym zakresie.

Specyfika wojen hybrydowych

W wojnie hybrydowej by osiągnąć zamierzony efekt, przeciwnik stosuje bardzo złożoną kompilację działań, w których korzysta nie tylko ze środków wojskowych, politycznych, społecznych czy finansowych, ale także informacyjnych. To także połączenie sił o charakterze regularnym i nieregularnym, nie wyłączając elementów przestępczych bądź nawet terrorystycznych.

Proces mający na celu przewidzenie przyszłego konfliktu zbrojnego wymaga głębokiej analizy pod kątem przebiegu dotychczasowych konfliktów. Każda wojna jest inna, różni się od poprzedniej zarówno pod względem technicznym jak również w zakresie stosowanych metod taktycznych. Wyciągnięcie wniosków i trafnych konkluzji z poprzednich konfliktów wydaje się być niezbędnym działaniem do tego by dokonać

prawidłowego opracowania koncepcji, zapewniających bezpieczeństwo i skuteczne zapobiegnięcie agresywnym działaniom przeciwnika. Konwencjonalne konflikty zbrojne zdają się odchodzić do przeszłości. Dzisiaj, w czasach szybkiego rozwoju technologii, postępującej cyfryzacji i globalizacji najbardziej popularną metodą prowadzenia działań przeciwko innemu państwu jest wojna hybrydowa. Jest to najbardziej złożony, a jednocześnie najczęściej występujący rodzaj działań asymetrycznych. Cechą bowiem konfliktów zbrojnych przyszłości będzie coraz częściej nieregularność działań, gdzie dotychczas stosowane metody konwencjonalne łączone będą z niekonwencjonalnymi metodami prowadzenia walki.

W takim sposobie prowadzenia działań nie dostrzeżemy akcji *stricte* militarnych, za to do głosu dojdą nie spotykane dotychczas metody o wyraźnym zabarwieniu terrorystycznym.

Wydawać by się mogło, że wojna hybrydowa jest działaniem chaotycznym, niespójnym i prowadzonym w sposób impulsywny, a nawet przypadkowy. Nic bardziej mylnego. Pomimo wrażenia niespójności są to często działania dokładnie zaplanowane i co więcej, doskonale zgrane na wszystkich płaszczyznach, na jakich są prowadzone. Wszystko po to, by osiągnąć wcześniej określony cel o charakterze politycznym.

Tak więc ataki terrorystyczne przetykane są atakami cybernetycznymi, prowadzona jest jednocześnie wojna propagandowa i dezinformacyjna. Dodatkowo ingerencja ekonomiczna i polityczna w sposób jeszcze bardziej gwałtowny, a jednocześnie skuteczny potęgują chaos, który stanowi idealne pole do coraz swobodniejszych działań przeciwnika na terenie zaatakowanego państwa. Brak świadomości zagrożeń wojną hybrydową, brak zrozumienia jej istoty i znaczenia oraz brak przygotowania merytorycznego i posiadania zaplecza ludzkiego oraz technologicznego do prowadzenia działań mogących zapobiec takim sytuacjom - czyni dany kraj całkowicie bezbronny.

W sposób wybitny udowodniła to Ukraina, zaatakowana przez Federację Rosyjską, gdy ze względu na dezorientację i zaskoczenie nie była w stanie opanować sytuacji, usiłując znaleźć odpowiednią metodę na przeciwdziałanie takiej agresji.

Tak prowadzone wojny stanowią ogromne wyzwanie dla każdego państwa, które jest narażone na taki rodzaj działań lub co gorsza, już stało się celem faktycznego ataku. To wyzwanie to przede wszystkim ogromny wysiłek opracowania płaszczyzny strategii, określenie nowych metod zapobiegania i walki, ustalenie zasad koncepcji przeciwdziałania wojnie hybrydowej. To także rozwój technologiczny, odpowiednie wykształcenie kadry, modyfikacja koncepcji obronnej, a przede

wszystkim mentalności, którą należy dostosować do aktualnych warunków politycznych i stopnia rozwoju technologicznego, na jakim obecnie znajduje się świat.

Zmiany w metodologii prowadzenia wojen

Błędem o charakterze kardynalnym jest tkwienie dowódców, którzy z reguły są niechętni zmianom - w przekonaniu, iż wojny zawsze przebiegają tak samo. Krytyka koncepcji prowadzenia działań niesymetrycznych wynika tylko i wyłącznie z braku wiedzy oraz niechęci do przedstawienia zachowawczego sposobu postrzegania nowoczesnych konfliktów zbrojnych na tory rzeczywiste, będące pod względem militarnym symbolem ostatnich czasów. Nie trzeba chyba podkreślać, że nabywanie takiej wiedzy w trakcie już trwającej wojny hybrydowej tyleż skuteczne, co tragiczne. Punktem wyjścia do rozważań na temat związany z metodami walki powinna być profilaktyka, oparta o wiedzę na temat już prowadzonych tego typu działań i wiedzę technologiczną, jaką już się dysponuje.

Wbrew obiegowym opiniom, wojna hybrydowa nie jest całkowicie nowym rodzajem wojny, nie mającym nic wspólnego z wojnami, jakie były prowadzone dotychczas. To rodzaj wojny, który stanowi połączenie zarówno metod konwencjonalnych, które znane są każdej współcześnie funkcjonującej armii oraz metod niekonwencjonalnych (atypowych),

znanych dotychczas z działań terrorystycznych, a nawet kryminalnych. Nie uległy więc dezaktualizacji ani sprawdzone i znane każdemu żołnierzowi zasady walki w ujęciu taktycznym, ani obsługiwany dotąd sprzęt wojskowy. Uległy zmianie metody i okoliczności ich użycia. Przeciwnik prowadzący działania o charakterze hybrydowym nie zawsze jest bowiem widoczny, nie zawsze jest możliwe udowodnienie, że to właśnie on stoi za konkretnymi działaniami (taka sytuacja ma często miejsce podczas ataków o charakterze cybernetycznym).

Co pewien czas do głosu w dyskusjach publicznych dochodzą poglądy, że działania taktyczne, jakie są podejmowane w wojnie hybrydowej – mają niewiele wspólnego z taktyką strategiczną stosowaną w działaniach konwencjonalnych.

Nie można jednak uznać takiego poglądu za trafny. Wojna hybrydowa jest precyzyjnie przemyślanym wielopłaszczyznowym zbiorem działań. Ten rodzaj agresji jest połączeniem wszystkich metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych. Nie może być tu mowy o jakiegokolwiek przypadkowości. Ataki cybernetyczne wplatają się w sposób prawie że nieuchwytny w działania destabilizacyjne, różnego rodzaju sankcje o charakterze ekonomicznym stosowane są w podobnym natężeniu i czasie co wojna informacyjna. Nie można więc tutaj mówić o jakiegokolwiek przypadkowości, wszelkie działania są dokładnie przemyślane i ściśle zsynchronizowane w ujęciu czasowym.

Tym samym wojna hybrydowa jest działaniem strategicznym i nosi wszelkie cechy wojny przemyślanej i dopracowanej pod kątem taktycznym. Punktem zwrotnym w sposobie prowadzenia skutecznych działań wojennych była agresja Rosji na Gruzję w 2008 roku. Wówczas czołgi rosyjskie kompletnie nie radziły sobie z nieregularnymi oddziałami Gruzinów w początkowej fazie konfliktu.

Wydarzenia na Ukrainie, mające miejsce w roku 2014, a w szczególności bezprawna w ujęciu prawa międzynarodowego aneksja półwyspu krymskiego, a przez to zmiana granic - stały się swego rodzaju precedensem niespotykanym od czasów zakończenia największego konfliktu zbrojnego historii, jakim była II wojna światowa. Coś, co do tej pory wydawało się niemożliwe - stało się faktem. W naszej wyobraźni, wojna była do tej pory kojarzona ze zmasowanym atakiem poszczególnych rodzajów wojsk, nic więc dziwnego, iż trudno było sobie wyobrazić agresji bez widocznych oznak ataku.

To, co wydarzyło się na Ukrainie w sposób diametralny zmieniło postrzeganie kształtu, rodzaju i skali niebezpieczeństw, zagrażających dzisiejszemu porządkowi świata. W sposób wyraźny odczuła to część Europy środkowej, w tym bowiem regionie zagrożenie stało się realne i prawdopodobne.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
Geneza wojen hybrydowych	6
Specyfika wojen hybrydowych	8
Zmiany w metodologii prowadzenia wojen	11
Istota struktury wojny hybrydowej	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Zmiany definicji wojny	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Specyfika i zasady działań niekonwencjonalnych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Wielopłaszczyznowość wojny hybrydowej	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Atypowość jako główna cecha wojny hybrydowej	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Neoimperializm rosyjski.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Redefinicja pojęcia wojny i zmiana jej charakteru	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Źródła wojny hybrydowej.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rola społeczeństwa	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Cel i przebieg wojen hybrydowych**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Niezbędne działania państwa, będącego obiektem agresji .**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Wielowymiarowość wojny hybrydowej....**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Przebieg i fazy wojny hybrydowej**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Rola Unii Europejskiej i NATO w aspekcie bezpieczeństwa**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Zdolność do skutecznej obrony i ataku ..**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Nowa doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej i jej cele . **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Ograniczona rola wojsk regularnych**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Agresja podprogowa i artykuł 5 Traktatu **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Profilaktyka i proces antykryzysowy**Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Zakończenie..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Sławomir Turkowski - prawnik, absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, specjalista w zakresie Prawa spółek handlowych, Prawa zamówień publicznych i Prawa energetycznego, doradca w przedsiębiorstwach branży energetycznej, ekspert rynku energetycznego. Teoretyk wojskowości, instruktor wojskowy, absolwent Szkoły Podchorążych Rezerwy Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Rakietowych i Artylerii w Toruniu im. gen. Józefa Bema, oficer Wojska Polskiego.

Książka stanowi analizę zjawiska wojen hybrydowych jako konfliktów trzeciej generacji. Publikacja omawia genezę konfliktów, przebieg jak